

Олена Домбровська

студентка факультету психології та соціології
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Анна Кульчицька

кандидат психологічних наук, доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗУ БАТЬКІВСТВА У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка наукової проблеми та її значення. Швидкі зміни у політичній, економічній та ціннісно-духовній сферах спричинюють переорієнтацію особистісних цінностей, прагнень людей, змінюють стереотипи повсякденного життя. Ці тенденції все частіше зачіпають і студентську молодь. У сучасному світі молода людина дедалі частіше віддає перевагу кар'єрному зростанню, соціальній активності, власній незалежності, відтермінуючи при цьому радість батьківства. Батьківство – це один з найголовніших та фундаментальних цінностей людства. Воно є важливим фактором, що розкриває багатогранну структуру життя особистості, втілює в собі спектр культурних та індивідуальних характеристик [1, с. 57].

На нашу думку, цьому сприяє несформованість готовності до прийняття соціальної ролі матері та батька, яка спричинюється відсутністю ідентифікації з образом батьківства, невмотивованістю до створення сім'ї та народження дітей, зміною особистісних ціннісних орієнтацій.

Серед науковців, що досліджували психологічний феномен «батьківства» варто відзначити І. Бех, О. Бондарчук, М. Боришевський, О. Власова, Т. Зелінська, О. Шукалова. Готовність до материнства та батьківства досліджувались такими дослідниками як Ю. Борисенко, І. Браутсь, В. Брутман, Т. Веретенко, Н. Гусак, С. Котова-Олійник, Н. Максимовська, Р. Овчарова. Щодо проведення роботи з підготовки молоді до майбутнього батьківства наголошували зарубіжні науковці У.

Бронфенбренер, К. Елві, М. Мієдзіам та інші [2, с. 18; 3, с. 48].

Актуальність обраної проблеми, її недостатнє теоретичне висвітлення та емпіричне вивчення, а також соціальна значущість зумовили вибір теми дослідження.

Метою нашого дослідження є психологічний аналіз образу батьківства у студентської молоді.

У даному дослідженні розглядаються психологічні аспекти образу батьківства у студентської молоді. У дослідженні бере участь саме ця вибірка, оскільки, усвідомлене батьківство молоді – це цілеспрямована системна діяльність, яка передбачає створення спеціальних умов, що сприяють виробленню та удосконаленню когнітивної, емоційної та операційної складових батьківства, а також особистісної позиції молоді щодо майбутнього батьківства для створення сприятливих умов гармонійного розвитку майбутньої дитини. Під час діагностики

використовувалися такі методи: теоретичні - вивчення, аналіз наукової літератури з даної проблематики; емпіричні - «Реальна і ідеальна самість» (за К. Роджерсом); методика дослідження рівня емпатійних тенденцій (І. Юсупов); - опитувальник «Батьківські позиції» (Є. Пороцька, В. Спиридонов); - опитувальник «Ваша потреба в дітях» (О. Сізанов); - модифікована методика незакінчених ситуацій (МНС) для діагностики компетентності майбутніх батьків (Н. Міхеєва).

В результаті проведеного емпіричного дослідження за методикою «Реальна і ідеальна самість» (за К. Роджерсом), яка досліджує складові готовності студентів до усвідомленого батьківства нами було виявлено, що оптимальний рівень самооцінки зафіксований у 26% студентів. Середній у 35% респондентів, низький – у 14% респондентів, неадекватний та психотичний у 12% та 13% відповідно. Отже, за даною методикою у студентів переважає оптимальний рівень загальної самооцінки.

Результати діагностики рівня емпатійності студентів за методикою дослідження рівня емпатійних тенденцій (І. Юсупов) показали, що високий рівень студентської молоді до усвідомленого батьківства за показниками емпатійності (як головного компонента особистісно-емоційної складової батьківства) спостерігається у 12% респондентів, тому при образі батьківства у студентської молоді необхідно акцентувати увагу на методах розвитку у них емпатійності, доброзичливості, співпереживання тощо.

Вивчення потреби студентської молоді в дітях за опитувальником «Ваша потреба в дітях» (О. Сізанов) показало, що 28% респондентів характеризуються позитивним ставленням до створення сім'ї та сімейного життя в цілому, батьківської ролі, до народження дітей, психологічно готові до батьківства, мають відповідну мотивацію до батьківства. У 45% респондентів потреба мати дітей в майбутньому шлюбі не виражена. 26% досліджуваних виявили поверхневість уявлень про функції батьківства, якості ідеальних батька та матері, обмеженість уявлень про права й батьківські обов'язки, негативне ставлення до сімейного життя та виражену відсутність потреби у дітях.

Вивчення когнітивної складової психологічної готовності студентської молоді до батьківства за даними модифікованої методики незакінчених ситуацій (МНС) для діагностики компетентності майбутніх батьків (за Н. Міхеєвою) показало, що студенти з високим рівнем психолого-педагогічної компетентності (6 респондентів) проявили виражену реакцію на психолого-педагогічну ситуацію, продемонстрували необхідний комплекс умінь для її вирішення, вміння описати дії дитини, висловити свої почуття з приводу поведінки дитини; попередити про санкції тощо. Студенти з низьким рівнем психолого-педагогічної компетентності (11 респондентів) надали некомпетентні відповіді та відповідно виявили низький рівень психолого-педагогічної компетентності як майбутні батьки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі отриманих емпіричних даних, визначених критеріїв сформованості образу батьківства у студентської молоді, виокремлено критерії сформованості образу батьківства у студентської молоді: оптимальний та низький рівень самооцінки, низький рівень високого показника емпатійності (як головного компонента особистісно-емоційної складової батьківства), негативним ставленням до потреби мати дітей в

майбутньому шлюбі та низьким рівнем психолого-педагогічної компетентності як майбутні батьки.

Отримані дані дозволяють зробити висновок, що студентська молодь не усвідомлює відповідальності за виховання й розвиток майбутніх дітей, недостатньо обізнані щодо функцій майбутніх батьків, не усвідомлюють ступінь відповідальності, яку беруть на себе батьки, що вирішили народити дитину. Подальшу роботу вбачаємо у розробці корекційно-психологічної програми щодо готовності студентської молоді до батьківства.

Джерела та література

1. Андрейко А. В. Батьківство як психологічний феномен / А. В. Андрейко // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / [За ред. акад. С. Д. Максименка]. – К. : Міленіум, 2006. – Вип. 29. – С. 57 – 63.
2. Буніна Л. М. Усвідомлене батьківство як соціально-педагогічне явище / Л. М. Буніна // Вісник Луганського державного педагогічного ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Серія : Педагогічні науки. – 2003. – №7. – С. 18 – 20.
3. Вовчик-Блакитна М.В. Підготовка молоді до сімейного життя / М.В. Вовчик-Блакитна. – К. : Знання, 1984. – 48 с.
4. Кульчицька А.В., Гошовська Д.Т. До питання підготовки фахівця з психологічного супроводу материнства та дитинства: освітній аспект / А.В. Кульчицька, Д.Т.Гошовська // Сучасна наука та освіта Волині: зб. матеріалів науково-практичної конференції, 22 листопада 2018 року, м. Володимир-Волинський / упоряд., голов. Ред.. Б.Є. Жуковський. – Луцьк: Волиньполіграф, 2018. – С. 462-465

Бібліографічні дані публікації:

Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13 трав. 2019 р.) = Abstract I International Scientific & Practical Internet Conference (May 13, 2019) / За заг. ред. Я.О. Гошовського, О.В. Лазорко, А. В. Кульчицької, Т.В. Федотової. – Луцьк: ПП Іванюк В. П, 2019. – С. 130-132